

Geleneksel Türk Müziğinin Gençlere Aktarım Sürecinin Müzik Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

(An Evaluation of the Transmission Process of Traditional Turkish Music to Young People According to the Opinions of Music Teachers)

Ayşenur Üstün¹, Serpil Umuzdaş²

Makale Geçmişi

ÖZ

Article History

Alındı/Received:

08/10/2024

Kabul edildi/Accepted:

30/12/2024

Article Type:

Araştırma Makalesi

Research Article

DOI:

10.48174/buaad.1563741

Geleneksel Türk müziği, taşıdığı estetik değerlerin yanı sıra sahip olunan köklü tarih, toplumsal hafıza ve kültürel kimliği gençlere aktaran güçlü bir araçtır. Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde yer alan müzik eğitimi, kültürümüzün bir parçası olan geleneksel Türk müziğinin fark edilmesini ve özümsemesini sağlama amacını taşır. Bu çalışmanın amacı, formal eğitim gören öğrencilerin geleneksel Türk müziğine olan ilgi durumu ve düzeylerini müzik öğretmenlerinin görüş ve yorumları ile değerlendirmektir. Çalışmanın amacına uygun olarak, sahada en çok gözlem yapma olanağı olan öğretmenlerden derinlemesine bilgi almak ve beyin fırtınası sağlamak için nitel veriler sağlamaya karar verilmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Tokat ili Merkez ilçede görev yapan 55 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formu, katılımcıların demografik özellikleri ve geleneksel Türk müziği aktarımı hakkındaki görüşlerini elde etmeye yöneliktir. Verilerin analiz süreci boyunca MAXQDA 24 paket programından yararlanılarak tema ve kodlar oluşturulmuştur. Müzik öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular, öğrencilerin geleneksel Türk müziğine, beklenen düzeyde ilgi duymadığını göstermektedir. Katılımcı öğretmenler, ilgisizliğin; çevreden gelen uyarılarla, yaş, sosyal medya, teknoloji, arkadaş grubu gibi değişkenlerin etkisiyle olduğunu bildirmektedir. Çalışmaya görüş ve yorumlarıyla veri sağlayan öğretmenler; gelişen popüler kültürün etkisiyle öğrencilerin geleneksel Türk müziğine yeterince ilgi duymadıklarını, ancak geleneksel Türk müziğinin ana yapısını kaybetmeden güncel uygulamalarla yaygın olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: geleneksel Türk müziği; müzik eğitimi; müzik öğretmeni; öğrenci; ilgi

© 2024 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır.

Kaynak gösterme / To cite this article:

Üstün, A., & Umuzdaş, S. (2024). Geleneksel Türk müziğinin gençlere aktarım sürecinin müzik öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 245-259. doi:10.48174/buaad.1563741

Summary

While classroom teachers conduct music lessons during pre-school education and primary school, music teachers continue this educational process during secondary school and high school. Teachers handle educational processes within the framework of the curriculum published by the Ministry of National Education. Music education within the Turkish National Education system tries to make people realize and adopt traditional Turkish music, which is a part of our culture. The aims of the Turkish national education system regarding music education are to enable students to recognize national and international music genres and perceive elements of various cultures as richness, to develop individual and social relations through music, to ensure their participation in collective discourse activities, which are 21st century skills, to strengthen our national unity and integrity, and to Our aim is to ensure that they have the musical culture and knowledge that facilitates our integration with the globalizing world. The aim of the study is to evaluate the interest and level of interest in traditional Turkish music of students receiving formal education in our country,

¹Milli Eğitim Bakanlığı, ayshenurustun@gmail.com, Orcid: 0000-0003-2808-320X

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Devlet Konservatuarı/Türk Müziği Bölümü, Prof. Dr., sumuzdas@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-6013-2406

with the opinions and comments of music teachers. Qualitative data was used in this research. For this purpose, semi-structured interview technique, one of the qualitative data research methods, was used in the research.

In the research, the opinions of music teachers working in the central district of Tokat province regarding the transmission of traditional Turkish music were determined. The form used as a data collection tool aims to obtain the demographic characteristics of the participants and their opinions about the transmission of traditional Turkish music. The questions in the form were presented to expert opinion before application. Experts are three faculty members with at least ten years of professional experience in their field. The study group of the research consists of 55 music teachers working in the central district of Tokat province. The interview form used as a data collection tool was aimed at obtaining the demographic characteristics of the participants and their opinions about the transmission of traditional Turkish music. The data obtained through the interview form was carefully examined and transferred to the computer environment as an Excel table. During the subsequent process, the MAXQDA 24 package program, which produces the latest and reliable codes, was used. The data were examined under the research theme of Traditional Turkish Music transfer. Then, the written documents in the table were read several times and spelling errors were corrected. The coding phase forms the basis of qualitative data analysis. For this reason, the terms used in coding were determined by paying attention to the relevant literature. Expressions that have the same meaning or may be related to each other were given the same code and these codes were brought together with sub-themes.

During the analysis phase, the visual tools and maps provided by the MAXQDA program provide a deep understanding of the data. Codes such as K1, K2, K3 were given to the teachers in the study group according to their answering order. First, the study group was asked whether the students were interested in traditional Turkish music in music lessons. While 25.45% (n=14) of the study group answered "yes", 74.55% (n=41) answered "no". Then, the question "What is the reason for the students' lack of interest in traditional Turkish music?" was asked. In the light of the data obtained, the reasons for students' lack of interest in traditional Turkish music were expressed with codes. In the MAXmaps mapping system, the codes created under the main theme are expressed by ordering the arrows from thick to thin, according to their frequency, counterclockwise. A theme may have been mentioned by more than one participant. Therefore, the answers may be more than the number of participants. The reason for students' lack of interest was frequently explained with the popularity (n=20) code. Then, environment (n=15), technology (n=10), cultural change (n=10), education system (n=5), age (n=5), finding it boring (n=3) and musical awareness regarding quality. (n=2) coding is among the reasons for lack of interest. Then, the question "What Can Be Done to Increase Students' Interest in Traditional Turkish Music?" was asked. It has been stated that students' interest will increase or increase by exposing them to elements such as listening to traditional Turkish music, singing it, going to a Turkish music concert, and playing instruments.

Participants stated that students were not sufficiently interested in traditional Turkish music, and that, with the influence of the developing popular culture, traditional Turkish music could develop and be widely used without losing its main structure.

Keywords traditional Turkish music; music education; music teacher; student; interest

Giriş

Toplumların kültürel yapısını koruyan bir iletişim aracı olarak müziğin, toplumsal aidiyeti güçlendirmedeki önemi büyüktür (Stokes, 1994: 127). Müzik aracılığıyla bireyler, kültürel değerlerin ve toplumsal normları deneyimler, paylaşır ve aktarırlar. Anne karnında başlayan müziksel duyum ve aktarım, yaşam boyunca sürmektedir. İnsan; bebekken kendisine söylenen ninniler, çocukken öğrendiği tekerlemeler ve sayışmalarla büyümeye devam eder. Bu tekerlemeler ve sayışmaların yanı sıra gençler, çevresinden kendi kültürüne ait ezgileri duymaya ve aşına olmaya başlar. Müzik; toplumsal olaylar, ritüeller ve törenler aracılığıyla belirli değerleri pekiştirir ve bu değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Her ülkede ve toplumda var olan bu durum, Türk insanı için de Türk müziği özelinde mevcuttur. Çocuğun yaşam alanında söylenen bir türkü ya da mahallesinde gerçekleşen bir evlilik töreninde çalınan ezgiler, genç bireyin kulağında ve hafızasında yerini alır. Okula başlandığında ise formal olarak devam eden bu eğitim, müziğin kültürel öğelerinin gencin

belleğinde yer etmesi ve Türk müziğinin kendi özündeki yerini keşfetmesine olanak sağlar.

Müzik ile insan ilişkisi (Akkaş, 2005:18) dinleyen veya icra eden olarak süreklilik gösterir. Formal müzik eğitimi sürecinde bu sürekli alışveriş sorgulanır ve gelişir. Formal müzik eğitiminin yapısı, bu bilinci oluşturma misyonuyla oluşur. Müzik eğitimi bilinçli, amaçlı bir yönde gelişen müziksel davranış geliştirmeyi hedefleyen (Say, 2006:17; Uçan, 2005:10) eğitsel bir süreçtir. Sistemin, hedeflere ulaşmadaki kurguda verdiği baş rol öğretmenleridir. Müzik dersleri, okul öncesinde ve ilkokul düzeyinde sınıf öğretmenleri tarafından yürütürken, ortaokul ve lise düzeyinde müzik öğretmenleri tarafından verilmektedir. Öğretmenler, eğitim öğretim sürecinin içerdiği tüm etkinlikleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan güncel öğretim programı çerçevesinde yürütmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye yüzyılı maarif modelinde (MEB, 2024) köklerden geleceğe bakış açısı mevcuttur. Öğrencilerin ulusal ve uluslararası müzik türlerini tanıyarak çeşitli kültürlerle ait öğeleri zenginlik olarak algılamasını sağlamak, müzik aracılığıyla bireysel ve toplumsal ilişkilerini geliştirmek, 21. yüzyıl becerilerinden toplu söyleme etkinliklerine katılımlarını sağlamak, millî birliğimizi, bütünlüğümüzü pekiştiren ve globalleşen dünya ile bütünleşmemizi kolaylaştıran müzik kültürü ve birikimine sahip olmalarını sağlamak yer almaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda eğitim sistemimizi inşa eden Millî Eğitim Bakanlığı'nın asıl hedefi tüm derslerin gerçek hayatla iç içe olmasıdır. Eğitim sistemi içerisinde yer alan müzik eğitimi, kültürümüzün parçası olan geleneksel Türk müziğini fark ettirmeye, benimsetilmeye çalışır.

Bireyler arasındaki sosyal bağları kuvvetlendiren ve toplumsal dayanışmayı pekiştiren (Small, 1998) müzik, Türk insanı için birliğin simgelerinden biridir. Mevcut değerlerin korunması ve bu değerlerin, içinde bulunduğumuz çağın özellikleri doğrultusunda geliştirilmesi, gelecek kuşaklara aktarılması (Nurlu ve Gülten, 2001) özellikle dünyayla etkileşimin çok hızlı olduğu bu yüzyılda oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. Geleneksel Türk müziği eserlerinin formal müzik öğretim programında yer alması ve müzik eğitiminde kullanılması yakından uzağa, ulusaldan evrensele, bilinenden bilinmeyene ilkeleriyle geçiş yapar. Okullarda kullanılan müzik kitaplarında ulusal ve uluslararası çeşitli müzik türleri yer almaktadır. Öğrenciler bu farklı müzik türlerini tanırlar ve bildikleri müzikleri ayırt eder. Bebekliğinden bu yana dinlediği, ilgi duyduğu, maruz kaldığı müzik türünün geleneksel Türk müziği olduğunu fark eder. Ancak günümüz teknolojisinin hızı, popüler müziklerin sıkça dinlenmesi gibi sebeplerden dolayı popüler müziklerin (Akdağoğlu, 2024) geleneksel Türk müziğinin önüne geçtiği ve zaman içerisinde özellikle gençler arasında pek tercih edilmediği, ilgilerinin azaldığı görülebilmektedir. Buradan hareketle; öğrencilerin geleneksel Türk müziğine olan ilgi durumu ve düzeylerini müzik öğretmenlerinin görüş ve yorumları ile değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak, sahada en çok gözlem yapma

olanağı olan öğretmenlerden derinlemesine bilgi almak ve beyin fırtınası sağlamak için yola çıkılarak öğretmenlerin geleneksel Türk müziği aktarımı hakkındaki görüşleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Yöntem

Bu araştırmada nitel veriler kullanılmıştır ve deneyimlerini anlamak için fenomenolojik yaklaşım benimsenmiştir. Nitel araştırma (Creswell, 2013), bireylerin veya grupların sorunlarına değinen, bütüncül bir yaklaşımla araştırma problemini inceleyen, açıklayan ve yorumlayan bir yöntemdir. Araştırmanın problem cümlesi “Geleneksel Türk müziğinin gençlere aktarımında müzik öğretmen görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Tokat ili Merkez ilçeye bağlı okullarda görev yapan müzik öğretmenlerinin tamamı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun demografik özellikleri tabloda verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

		f	%	Toplam
Cinsiyet	Kadın	31	56,36	
	Erkek	24	43,64	
Öğrenim Durumu	Lisans	42	76,4	
	Yüksek Lisans	13	23,6	
	Doktora	-	-	
Hizmet Yılı	1-5 yıl	3	5,45	55
	6-10 yıl	5	9,09	
	11-15 yıl	20	36,36	
	16 yıl ve üzeri	27	49,10	
Çalıştığı Öğretim Kademesi	Ortaokul	24	43,64	
	Lise	23	41,81	
	Diğer	8	14,54	

Tablo 1’de araştırmaya katılan 55 müzik öğretmenine yönelik demografik özelliklerin verilmiştir. Katılımcı müzik öğretmenlerinin %56,36’sı (n=31) kadın, %43,64’ünü (n=24) ise erkektir. Çalışma grubunun öğrenim durumlarına bakıldığında %76,4’ünün (n=42) lisans, %23,6’sın (n=13) yüksek lisans derecesinden mezun oldukları ve doktora derecesinden hiç mezun olmadığı

görülmüştür. Hizmet yılı açısından bakıldığında ise %5,45'i (n=3) 1-5 yıl, %9,09'u (n=5) 6-10 yıl, %36,36'sı (n=20) 11-15 yıl ve %49,10'un (n=27) ise 16 yıl ve üzeri çalıştığı görülmektedir. Müzik öğretmenlerinin çalıştıkları öğretim kademesi incelendiğinde %43,64'ü (n=24) ortaokul, %41,81'i (n=23) lise, %14,84'ünün (n=8) diğer kurumlarda çalıştıkları görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği (Karasar, 1998) ile öğretmenlere yöneltilen sorular önceden belirlenerek yanıtlar toplanmaya çalışılmıştır. Bu teknikte hem kapalı uçlu sorular hem de açık uçlu sorular yer almaktadır. Böylelikle hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine bilgi sağlanması (Büyüköztürk vd., 2013) amaçlanmıştır. Araştırmada Tokat ili Merkez ilçede görev yapan müzik öğretmenlerinin geleneksel Türk müziğinin aktarımına ilişkin görüşleri saptanmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan form, katılımcıların demografik özellikleri ve geleneksel Türk müziği aktarımı hakkındaki görüşlerini elde etmeye yöneliktir. Formda yer alan sorular uygulama öncesinde uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar alanında on yıl üzeri mesleki deneyimi olan üç öğretim üyesidir.

Veri Toplama Süreci

Tokat ili merkez ilçede görev yapan müzik öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formu sunulmuştur. Bu sorular, öğrencilere geleneksel Türk müziğinin aktarımı ve öğrencilerin bu müzik türüyle olan ilgileri hakkındaki öğretmen görüşlerini içermektedir. Google Forms'da online olarak oluşturulan görüşme soruları 7 maddeden oluşmuştur. Katılımcılardan, bu verilerin bilimsel bir araştırmada kullanılacağı belirtilerek izin alınmıştır. Öğretmenlerin bu maddeleri 15 dakikalık sürede cevaplamaları istenmiştir. Tokat ili merkez ilçede görev yapan tüm müzik öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Süre tamamlandığında 55 kişiye ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşme formuyla elde edilen veriler titizlikle incelenerek bilgisayar ortamına Excel tablo olarak aktarılmıştır. Sonraki süreç boyunca en yeni ve güvenilir kodlar çıkaran MAXQDA 24 paket programından yararlanılmıştır. MAXMaps adı verilen haritalama sistemi, MAXQDA (Şakalar, 2023) yazılımının öğelerinin görsel olarak bir harita üzerinde gösterilmesini, tema ve kodların birbirleriyle ilişkilendirilmesini sağlarken oluşan bu haritalar verileri keşfetmek, düzenlemek, açıklamak ve sunum yapmak için kullanılabilir. Bahsedilen programa Excel tabloda oluşturulan veriler kolaylıkla aktarılmıştır. Veriler, araştırma teması olan Geleneksel Türk Müziği aktarımı başlığında incelenmiştir. Daha sonra tabloda var olan yazılı dokümanlar birkaç kez okunarak yazım yanlışları düzeltilmiştir. Kodlama aşaması nitel veri analizinin temelini oluşturur. Bu sebeple kodlamalarda kullanılan terimler, ilgili literatüre dikkat edilerek belirlenmiştir. Aynı anlama gelen veya birbiriyle

ilişkili olabilecek ifadelerle aynı kod verilerek bu kodlar alt temalarla bir araya getirilmiştir. Analiz aşamasında MAXQDA programının sunmuş olduğu görsel araçlar ve haritalar, verilerin derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlere cevaplama sırasına göre K1, K2, K3 gibi kodlar verilmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması için gerekli etik kurul izinleri Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 01.11.2023 tarih ve 18/10 sayılı kararı ile alınmıştır.

Bulgular

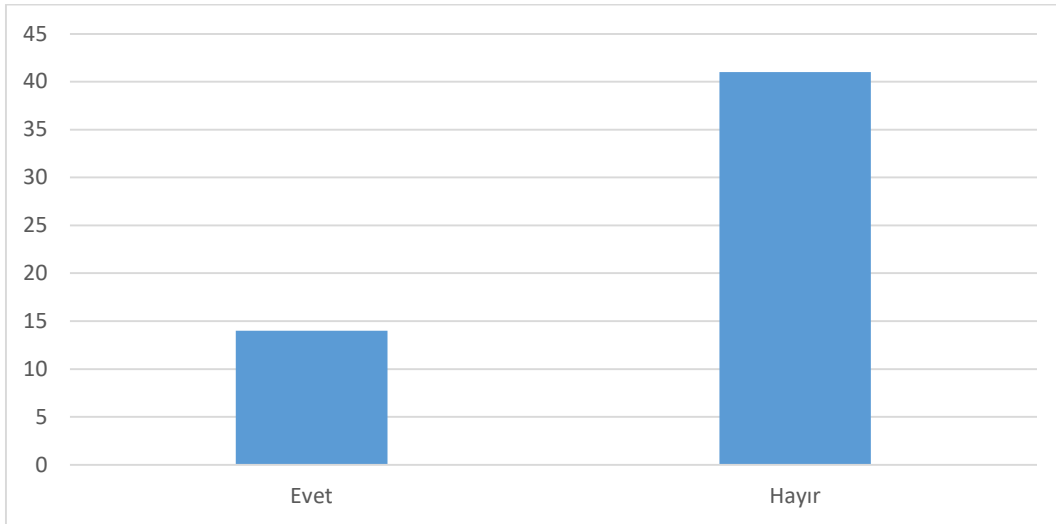
Bu bölümde müzik öğretmenlerinin gençlere geleneksel Türk müziği aktarımı hakkındaki sorulara verdiği yanıtlar incelenmiştir.

Öğrenciler Geleneksel Türk Müziğine İlgili Duyuyorlar Mı?

İlk olarak çalışma grubuna öğrencilerin müzik derslerinde geleneksel Türk müziğine ilgi duyup duymadıkları sorulmuştur. Katılımcılar tarafından verilen cevaplar aşağıda yer alan Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1

Öğrenciler Geleneksel Türk Müziğine İlgili Duyuyorlar Mı Sorusunun Cevap Grafiği

Çalışma grubunun %25,45'i (n=14) "evet" cevabını verirken, %74,55'i (n=41) "hayır" cevabını vermiştir.

Öğrencilerin Geleneksel Türk Müziğine Olan İlgisizlikleri Neden Kaynaklanıyor?

Öğrencilerin geleneksel Türk müziğine olan ilgisizlikleri Şekil 2'de yer alan kelime bulutuyla özetlenebilir.

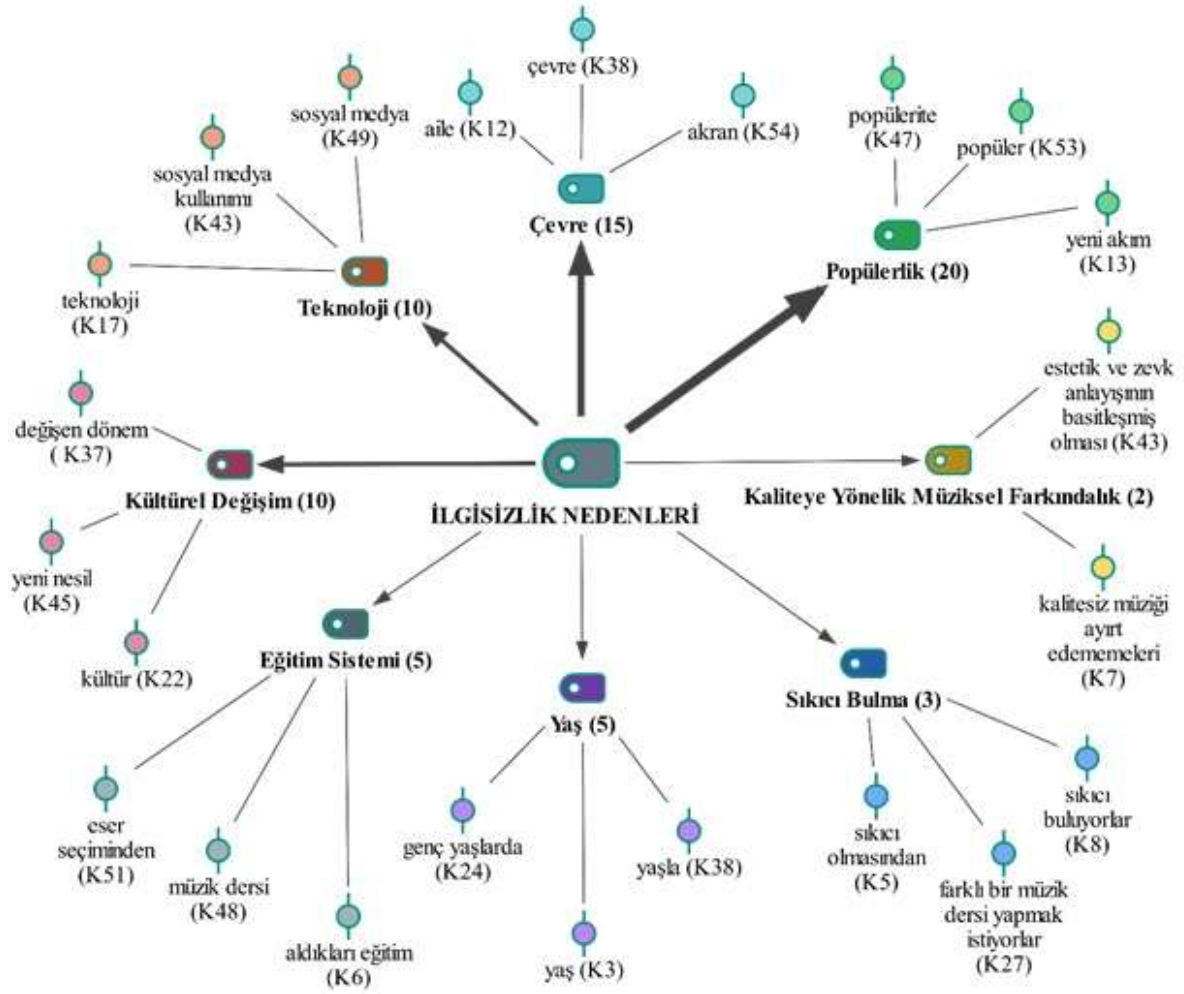
Şekil 2

Geleneksel Türk Müziği İlgisizlik Nedenleri Kelime Bulutu

Şekil 3

Geleneksel Türk Müziğine Olan İlgisizlik Nedenleri Temasına Ait Kod Modeli

Edinilen veriler ışığında öğrencilerin geleneksel Türk müziğine ilgisizlik nedenleri kodlarla ifade edilmiştir. MAXmaps haritalama sisteminde ana tema altında oluşturulan kodlar, saat yönünün tersine, sıklıklarına göre okların kalından inceye doğru sıralanmasıyla ifade edilir. Bir tema birden fazla katılımcı tarafından söylenmiş olabilir. Dolayısıyla cevaplar katılımcı sayısından fazla olabilir. Öğrencilerin ilgisizliklerinin nedeni sık olarak popülerlik (n=20) koduyla açıklanmıştır. Ardından çevre (n=15), teknoloji (n=10), kültürel değişim (n=10), eğitim sistemi (n=5), yaş (n=5), sıkıcı bulma (n=3) ve kaliteye yönelik müziksel farkındalık (n=2) kodlamaları ilgisizlik nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca tabloda alt kodlar yanında belirtilen (K48) gibi ifadeler çalışma grubundan hangi üyeye ait olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların, öğrencilerin geleneksel Türk müziğine ilgi duymamalarının nedenleri ile ilgili görüşleri sıklık düzeyine göre sıralanarak doğrudan alıntı ile verilmiştir.

Popülerlik

K10, “Günümüzde popüler müzik türünün daha yaygın ve ön planda olmasından kaynaklanıyor.”

Çevre

K35, “Çevresel şartlar, teknolojinin yanlış kullanımı (kısa videolar izlerken çalan basit müzikler) ailenin bu konudaki bilinçsizliği.”

Teknoloji

K43, “Sosyal medyanın öğrencilerin müzik zevkine olan menfi tesiri, öğrencilerin musiki algısının değişmiş olması, estetik ve zevk anlayışının basitleşmiş olması.”

Kültürel Değişim

K50, “Dünyadaki müzikal gelişmeler doğrultusunda, zaman, iletişim hızı ve teknoloji aracılığıyla gençliğin müzik zevki ve algılarının farklılaşması, kültürel değişim, her alanda geleneksel olana ilginin azalmasını beraberinde getiriyor.”

Eğitim Sistemi

K12, “Ders kitabındaki eser seçimlerinin yetersizliği, müzik ders saatlerinin azlığı ve aile.”

Yaş

K17 “Yeni nesil çok farklı. Yaşlarından dolayı maalesef geleneksel müziklerimizi dinlemiyorlar hatta bilmiyorlar bile. Başta evde dinlenmiyor Teknoloji çağı müziği de etkilemiş durumda.”

Sıkıcı Bulma

K27, “Fazlaca yaygın olan, müzikalitesi düşük, akranları tarafından popüler olan diğer müzik türlerini dinlemeyi tercih ediyorlar. Maalesef Türk müziğini gençler sıkıcı buluyorlar.”

Kaliteye Yönelik Müziksel Farkındalık

K7, “Ailesindeki kimsenin geleneksel Türk müziği dinlememesi, popüler müziğe ilgi duymaları ve alternatif aramamaları, kaliteli ve kalitesiz müziği ayırt edememeleri”

Bulgular, öğrencilerin geleneksel Türk müziğine duydukları ilgisizliğin nedenlerini, çevreden gelen uyanlarla, yaş, sosyal medya, teknoloji, arkadaş grubu gibi değişkenlerin etkisiyle olduğunu bildirmektedir. Bu eğilim, çevreyi düzenleyerek, doğru teknoloji kullanımını sağlayarak, formal eğitimle müzik derslerinde tutum ve algılarını olumlu şekilde yönlendirerek oluşturulabilir.

Öğrencilerin Geleneksel Türk Müziğine İlgi Duymaları İçin Neler Yapılabilir?

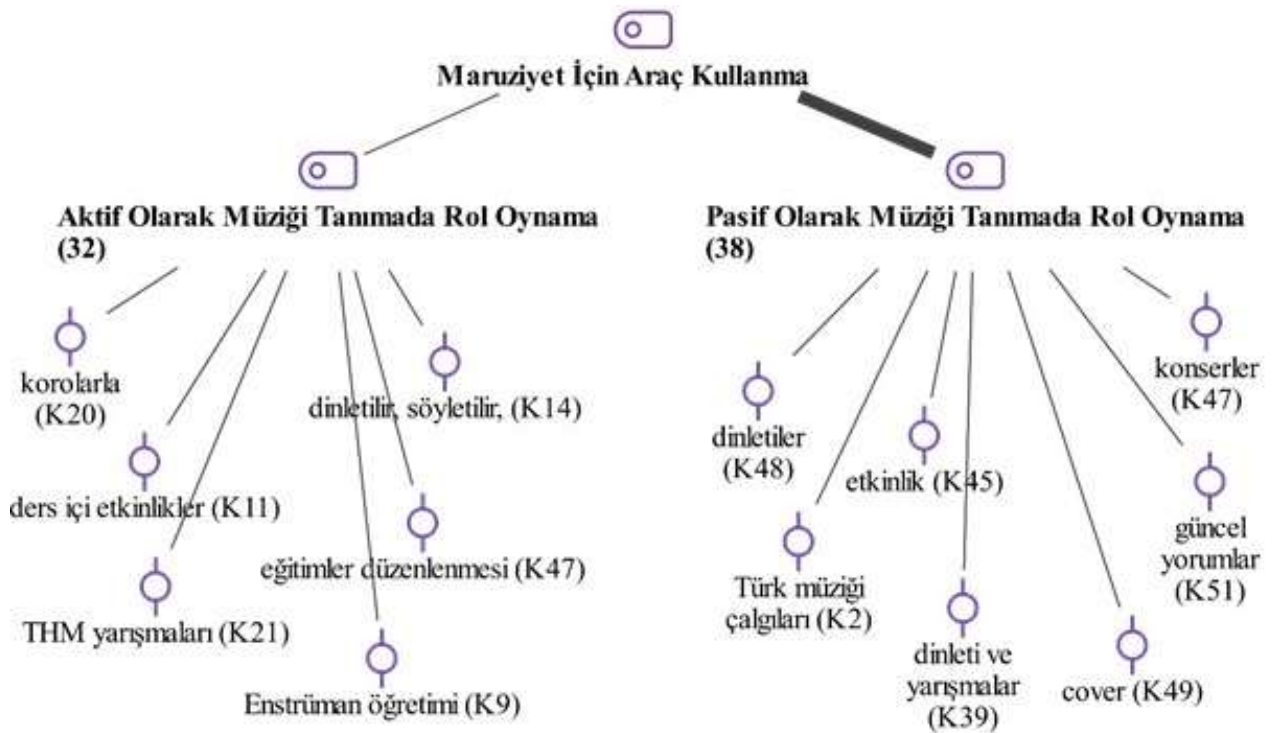
Öğretmenlerden edinilen veriler doğrultusunda, öğrencilerin geleneksel Türk müziğine ilgi duymaları ya da var olan ilginin artırılması için neler yapılabileceği ile ilgili görüşler belirtilmiştir. Sıklıkla bahsedilen konu öğrencilerin müziğe maruz kalmalarıdır. Geleneksel Türk müziğini

dinlemek, söylemek, Türk müziği konserine gitmek, enstrüman çalmak gibi unsurlarla öğrencilerin maruz kalarak ilgilerin olacağı ya da artacağı belirtilmiştir. Bu sebeple ana tema “maruziyet için araç kullanma” olarak belirlenmiştir. Bu ana tema “aktif olarak müziği tanımada rol oynama” ve “pasif olarak müziği tanımada rol oynama” şeklinde ikiye ayrılmıştır. Aktif olarak müziği tanımada rol oynama, türkü hikayelerini canlandırmak, enstrüman çalmak, türkü söylemek gibi etkinlikleri içerirken; pasif olarak müziği tanıma rol oynamada, öğrencinin konsere gitmesi, türkü hikayesi dinlemesi gibi etkinlikler yer alır.

Verilen cevaplar doğrultusunda ilk sırada “pasif olarak müziği tanımada rol oynama” (n=38) yer alırken, ikinci sırada ise “aktif olarak müziği tanımada rol oynama” kodu (n=32) yer almaktadır. İki derecelendirmenin yakınlığı oldukça dikkat çekmektedir. Alt kodlara baktığımızda ise tablo aşağıdaki gibidir.

Şekil 4

Maruziyet İçin Araç Kullanma Temasına Ait Alt Kod Modeli

“Aktif olarak müziği tanımada rol oynama” adlı kategoride müzik öğretmenleri öğrencilerin müzik derslerinde ders içi etkinliklere aktif katılmaları gerektiğini, Türk Müziği eserleri seslendirmek üzere korolar oluşturulması ve bunlarla ilgili öğrencilerin aktif olarak katılabileceği yarışmalar eğitimler düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. “Pasif olarak müziği tanımada rol oynama” adlı kategoride ise müzik öğretmenleri öğrencilerin sıklıkla Türk Müziği konserlerine götürülmesi,

dinletilmesi ve maruz kalmaları gerektiğini, geleneksel Türk müziği eserlerinin güncel yorumlarıyla öğrencilerin müzikleri sevebileceği, ilgilerinin artabileceği söylenmiştir.

Katılımcıların, öğrencilerin geleneksel Türk müziğine ilgi duymaları ya da var olan ilgiyi artırmaları için neler yapılabileceği ile ilgili görüşleri sıklık düzeyine göre sıralanarak doğrudan alıntı ile verilmiştir.

Pasif Olarak Müziği Tanımada Rol Oynama

K4, “Daha çok duymaları ve dinlemeleri gerekli. Okullarda özellikle müzik derslerinde bol bol şarkı ve türkü söylettirmeli. Ne kadar çok türkülerini tanırlarsa ne kadar çok duyar ve dinlerlerse o kadar ilgi duyarlar diye düşünüyorum.”

K5, “Genç kuşağın çoğunda doğru müzik dinleme kültürü ve alışkanlığı maalesef yok. Hatta çoğunluğu müzik dahi dinlemiyor. Ağırlıklı olarak tüketime yönelik müzikal değeri olmayan şeyler tercih ediliyor. Ben geleneksel müzik baskısı yapmaktan çok evrensel olan müzik sanatının her türünün ayırt edilmeden eşit şekilde sevdirmesi, öğretilmesi ve doğru müzik dinleme kültürü kazandırılması gerektiğini düşünüyorum. Filhakika Sanat Müziği, Halk Müziği, Deneysel Türk Müziği (Arabesk, Fantezi, Taverna vs.) gibi türler ağır, iç bayan, özel ilgi isteyen müzik türleri. Genç kuşağın, enerjisini yükselten popüler formları tercih etmesi yerinde bir tutumdur. Eğer ki söylediklerim yanlış olsaydı son 100 yılda Anadolu Pop, Anadolu Rock gibi formlar ortaya çıkmazdı ve herkes geleneksel müziği dinler, icra ederdi. Dolayısıyla bu ilginin herkese kazandırılmayacağını düşünüyorum.”

K7, “Müzik derslerinde farklı müzik türlerini tanıtmak, alternatif müzik önerileri sunmak, geleneksel Türk müziği ile ilgili örnekler dinletmek ve merak uyandıracak sunumlar hazırlamak.”

K34, “Öğrenciler sosyal platformlarda ve müzik sitelerinde çok çeşitli müziklerle karşılaşılıyor ve sürekli maruz kalıyorlar. Bu da öğrencilerin bu müzik türlerine yönelmesine sebep oluyor. Biz de öğrencilerimize ilk önce neşeli Türk müziği eserlerinden öğreterek popüler müziğe yakın bir sound kullanarak etkinliklerde koro halinde söylenmelerini sağlarsak hem kendilerinin hem de dinleyen öğrencilerin Türk müziğine olan ilgisini artıracaklarını düşünmekteyim.”

Aktif Olarak Müziği Tanımada Rol Oynama

K2, “Konserler, dinletiler gibi etkinliklere aktif katılım sağlanabilir. Derslerde Türk müziği çalgıları sık sık kullanılabilir. Türk müziği eserleri sıklıkla dinletilebilir.”

K6, “Onlara geleneksel Türk müziğini doğru anlatarak, sevecekleri ve daha çok ilgilerini çekecek eserleri öğreterek ve icra ettirerek ilgileri çekilebilir.”

K16, “Sevilen örneklerin dinletilmesi, çalgısıyla çalabileceği eserlerin öğretilmesi günlük yaşamına dahil edilmesi ilgilerini artırabilir.”

K51, “Öğrenciler konserlere götürülebilir. Okullarda Türk müziği korusu kurulabilir.”

Bulgular, pasif olarak müziği tanımada rol oynama koduyla öğrencilerin daha çok geleneksel müzik dinlemeleri gerektiğini, konserler, dinletiler ve müzik yarışmaları gibi etkinliklere izleyici ve dinleyici olarak katılmaları gerektiğini belirtmiştir. Aktif olarak müziği tanımada rol oynama koduyla ilgili bulgularda ise Türk müziği çalgılarının eğitimi yapılabileceği, derslerde sıklıkla Türk müziği eserleri söyletiledilebileceği, öğrencilerin sevdikleri eserlerden başlayarak ilerlemek gerektiğini belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Çalışma kapsamında öğrencilerin geleneksel Türk müziğine olan ilgi durumları ve bu müzik türünün gelecek kuşaklara aktarımı için neler yapılabileceği ile ilgili müzik öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre; gençlerin geleneksel müziğe ilgisi, teknolojik gelişmeler, yaş ve çevre gibi çeşitli faktörlerle yakından ilişkilidir. Öğretmenler, geleneksel Türk müziğinin gençlere aktarımıyla ilgili sorunların var olduğunu bildirmiştir.

Öğrencilerin; türkülere veya şarkılara yönelimi olmadığını, bildiklerinin ise sadece dizilerde ve filmlerde maruz kaldıkları kadarıyla olması ya da sadece ailede duydukları kadarını bilmeleri eksik ya da yanlış öğrenilme sorunu olduğu belirtilmiştir. Literatür, öğrencilerin sıklıkla pop müzik dinlemeyi tercih ettiklerini (Doğan, 2020; Kamalı ve Temiz, 2017; Özdemir ve Can, 2019; Taş, 2020) bildirmektedir. Bu eğilimin sadece Türkiye’de değil farklı kültürlerde de olduğu (Dearn, 2013:12; Williams, 2001:225) bilinmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulardan, gençlerin geleneksel müzikleri dinlemeyi tercih etmemelerinin sebeplerinden biri olarak teknolojinin gösterildiği görülmektedir. Popüler kültürün ve hızlı erişebilirliğin, hayatın birçok alanını etkilediği gibi müzik tercihini de etkilediği anlaşılmaktadır. Teknolojinin günlük hayata entegre edilmesiyle birlikte, gençler daha fazla dijital platformlara yönelmekte ve müzik tüketim alışkanlıkları buna paralel olarak değişmektedir. Dijital müzik platformları ve sosyal medya, popüler kültürün etkisiyle gençlerin müzik tercihlerini şekillendirirken (Prior, 2018:84), geleneksel müzik sıkça yönelinen bir tercih olmamaktadır.

Eğitim sistemi içinde yer alan müzik kitaplarında geleneksel Türk müziği eserleri sıklığı artırılmıştır. Öğretmen görüşlerine göre; derslerde dinleme ve söyleme etkinliklerinde öğrencilerin nicelik olarak yeterli olmasına rağmen tutum olarak isteksiz oldukları anlaşılmıştır. Bu durumu bertaraf edebilmek için yeni çalışmalar önerilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin tutum değişikliğini sağlamak için konser gibi etkinliklerle desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler;

öğrencilerin geleneksel Türk müziğine olumlu tutum geliştirebilmesi için canlı dinleme fırsatı yaratmalarını, müziği sevdirmelerini ve ilgiyle aktarmalarını önermişlerdir. Bu canlı örneklemelerin müzik uzmanlarınca verilmesinin uygun olacağını bildirmişlerdir. Bu nedenle müzik öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre daha faydalı olabileceğini belirtilmiştir. Literatürde sınıf öğretmenlerinin üniversitede müzik eğitimi aldığı fakat aldıkları eğitimin yeterli olmadığı (Dinç Altun ve Uzuner, 2018) ve sınıf öğretmenlerinin kendilerini müzik öğretimi için yetersiz gördüğüne (Kocabaş, 2000; Umuzdaş ve Işıldak, 2019) ilişkin bulgular mevcuttur. Veri sağlayan öğretmenlerin de aynı şekilde; doğru örnek sunma bağlamında ders içi etkinliklerin başarısını öğretmenin uzmanlığı ve özyeterliliği ile ilişkili olarak yorumladığı anlaşılmaktadır. Yine sınıfta canlı örnekler sunmanın Türk müziğinde tutumsal başarı farkı sağladığı (Umuzdaş, Oruç Kızıklı ve Umuzdaş, 2019; Üstün ve Demirtaş, 2023) bilinmektedir.

Nitel verilere dayalı olarak elde edilen kodlar; gençlerin müzik tercihlerinin yaş ve çevresel faktörlerle de bağlantılı olduğunu göstermiştir. Veri sağlayan öğretmenler, öğrencilerin yaşları itibarıyla geleneksel müziklere mesafeli olduklarını, çevrenin de bunu destekler şekilde konumlandığını bildirmiştir. Yaş ilerledikçe bireylerin müzik türlerine yönelik ilgilerinde değişiklikler gözlemlenmekte (Umuzdaş, 2012), sosyo-kültürel çevre de bu tercihleri etkileyebilmektedir (Bennett, 2000:142).

Çalışma bulgularına ve literatüre göre; geleneksel müziğe olan ilgisizliğin en önemli nedenlerinden biri sosyal medya platformlarında popüler müziğin daha çok ön planda olmasıdır. Gençler, sosyal medyada gördükleri ve hızla tüketilen popüler müziğe yönelmekte, geleneksel müziği ise sıkıcı veya eskimiş olarak görebilmektedir. Bu durum, gençlerin daha hızlı erişilebilir ve moda olan müziklere yönelmesine sebep olurken, geleneksel müziğin fark edilmesini ve anlam bulmasını zorlaştırmaktadır (Frith, 2004:22). Popüler kültürün etkisi, aynı zamanda geleneksel müziğin gençler tarafından anlaşılmasını ve takdir edilmesini engelleyebilir, çünkü geleneksel müziğin daha uzun süreli bir dikkat ve bilgi gerektiren yapısı, gençler arasında sıkıcı olarak algılanabilmektedir (Hesmondhalgh, 2013:87).

Müzik, toplumsal yapıların ve kültürel normların şekillenmesinde aktif bir rol oynarken, bu normların içselleştirilmesini ve kabul görmesini de hızlandırır (DeNora, 2000:151). Bu bağlamda, müziğin toplumsal yaşam üzerindeki yönlendirici etkisi, bireylerin davranışlarını, duygusal tepkilerini ve sosyal ilişkilerini biçimlendiren güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır (Shepherd ve Wicke, 1997:438). Değişim zaman içinde kendiliğinden meydana gelebilmektedir ancak kültürel mirasın korunması bağlamında gençlerin kendilerine kalan değer ve normları bilinçle takip etmesi önemsenmektedir. Sonuç olarak, Geleneksel Türk Müziği'nin gençlere aktarılması, kültürel süreklilik, kimlik inşası ve toplumsal hafızanın korunması açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Gençlerin bu müziğe olan ilgisi, sadece geçmişle olan bağı korumakla kalmayacak, aynı zamanda bu zengin mirasın gelecekte de yaşamaya devam etmesini sağlayacaktır. Müzik; global ve toplumsal değişimlere göre popüler olma eğilimi gösteren dinamik yapıya sahip olduğundan, toplumca beğeni sağlayan müziksel içeriğin sorgulanması ve betimlenmesiyle, geleneksel unsurların nasıl evrildiğinin anlaşılması yolunda kullanılabilir.

Kaynakça

- Akdağoğlu, T. (2024). Günümüz Popülizminde Türk Müziği Dinleyicisinin Korunması ve Geleneğin Aktarılması: Yöntemler ve Yaklaşımlar. *Yegâh Müzikoloji Dergisi*, 7(1), 35-47. <https://doi.org/10.51576/ymd.1447374>
- Akkaş, S. (2005). Müzik öğretimi. Ankara: Bilge Ders Kitapları Yayıncılık
- Bennett, A. (2000). Popular music and youth culture: Music, identity and place. <https://www.jstor.org/stable/853595>
- Büyüköztürk vd. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. (14. Baskı). Ankara: Pegem.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel araştırma yöntemleri. *Qualitative research methods*. M. Bütün ve S.B. Demir, Trans.(Eds.). İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Dearn, L. (2013). Young people and popular music culture: the impact of popular music within the everyday lives of children aged 10–16. MA by research thesis, University of York.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge University Press.
- Dinç Altun, Z. ve Uzuner, F. G. (2018). Sınıf öğretmenlerinin müzik öğretimine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1416-1432.
- Doğan, U. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin müzik beğeni ve tercihlerinin çeşitli değişkenler yönünden incelenmesi (Sivas/Zara Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1579-1600.
- Frith, S. (Ed.). (2004). *Popular music: critical concepts in media and cultural studies* (Vol. 1). Psychology Press.
- Hesmondhalgh, D. (2013). *Why music matters*. Wiley-Blackwell.
- Kamalı, C. ve Temiz, E., (2017). Ortaokul öğrencilerinin müzik tercihlerinin ve bu tercihleri etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *Fine Arts (NWSAFA)*, 12(4):280-298.
- Karasar, N. (1998). Bilimsel araştırma yöntemi. (8. Basım). Ankara: Nobel Yayın
- Kocabaş, A. (2000). Sınıf öğretmenlerinin müzik derslerindeki yetersizliklerine ilişkin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 7-11.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). <https://mufredat.meb.gov.tr/> (son erişim 08.10.2024)

- Nurlu, M., ve Gülden, B. (2001). Kültür aktarımı çerçevesinde ortaokul öğrencilerinin türk ve yabancı müziklere bakışının incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 9-24.
- Özdemir, C. Ş., ve Can, A. A. (2019). Müzikte dinleme, dinleme türleri ve müzik öğretmenliği öğrencilerinin müzik dinleme yaklaşımları. *İlköğretim Online*, 18(1).
- Prior, N. (2018). Popular music, digital technology and society. Doi: 10.12801/1947-5403.2018.10.01.08
- Say, A. (2006). Müziğin kitabı, Müzik Ansiklopedisi Yayınlar, Ankara.
- Shepherd, J., ve Wicke, P. (1997). Music and cultural theory. Polity Press.
- Small, C. (1998). Musicking: The Meanings of Performing and Listening. Wesleyan University Press.
- Stokes, M. (1994). Ethnicity, identity, and music: the musical construction of place. (Ethnic Identities Series.) Berg Publishers.
- Şakalar, A. (2023). Müzik ve sanat araştırmalarında nitel analiz aracı olarak MAXQDA kullanımının incelenmesi. *Türk Müziği*, 3(3), 383-396.
- Taş, H. (2020). İlkokul öğrencilerinin müzik türü tercihleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (44), 355-378.
- Uçan, A. (2005). Müzik eğitimi-temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar, Evrensel Müzikevi Yayıncılık, Üçüncü Baskı, Ankara.
- Umuzdaş, S., ve Işıldak, K. C. (2019). İlköğretimde müzik dersine ilişkin mevcut durumun sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 117-133.
- Umuzdaş, S., Oruç Kızıklı, H., ve Umuzdaş, M. (2019). Türk sanat ve halk müziği çalgılarıyla yürütülen müzik dersi uygulamalarının ilköğretim öğrencilerinin ders başarı ve tutumlarına etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1515-1538.
- Umuzdaş, S. (2012). 15-35 yaş arası öğrencilerin dinlemeyi tercih ettikleri müziklerin öğrenim düzeylerine göre incelenmesi [Investigation of music types that 15-35 years students are listening according to their educational levels] *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim Bilimleri Araştırmaları Sempozyumu. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim Bilimleri Araştırmaları Sempozyumunda sunulan bildiri, Sinop Üniversitesi, Sinop.*
- Üstün, H., ve Demirtaş, E. (2023). Ortaokul müzik dersinin kültür aktarımı bağlamında incelenmesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(41), 347-366.
- Williams, C. (2001). Does it really matter? Young people and popular music. *Popular Music*, 20(2), 223-242.